

Izrada inventara metaforičkih kolokacija u hrvatskome jeziku - na primjeru imenice godina

Stojić, Aneta; Košuta, Nataša

Source / Izvornik: **Fluminensia, 2022, 34, 9 - 29**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.31820/f.34.1.4>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:759329>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

<https://doi.org/10.31820/f.34.1.4>

Aneta Stojić, Nataša Košuta

IZRADA INVENTARA METAFORIČKIH KOLOKACIJA U HRVATSKOME JEZIKU – NA PRIMJERU IMENICE GODINA

dr. sc. Aneta Stojić, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet
aneta.stojic@ffri.uniri.hr orcid.org/0000-0002-0002-0509
dr. sc. Nataša Košuta, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet
nkosuta@ffri.uniri.hr orcid.org/0000-0001-9150-6047

prethodno priopćenje

UDK 811.163.42'373.612.2

811.163.42'373.7

rukopis primljen: 23. ožujka 2022; prihvaćen za tisak: 24. svibnja 2022.

Predmet su ovoga rada¹ kolokacije s jednom sastavnicom u prenesenome značenju, odnosno metaforičke kolokacije. Pretpostavlja se kako bi njihov opis sa semantičkoga i pragmatičkoga aspekta mogao dati doprinos razumijevanju prirode ove višerječne sveze, čije se značenje modelira jezičnom uporabom. U tu se svrhu u okviru višegodišnjega znanstvenoistraživačkog projekta radi na izradi inventara metaforičkih kolokacija uz pomoć računalnoga alata SketchEngine. Fokus ovoga rada čini prikaz detaljnoga postupka izrade inventara na primjeru jedne imenice - imenice godina koja je najfrekventnija u korpusu hrvatskoga jezika hrWaC² što je čini čestom osnovom u kolokacijama i time pogodnim izvorom podataka. Izlučeni kolokacijski profili ove imenice analizirani su sa semantičkoga i pragmatičkoga aspekta. Analiza dobivenih podataka pokazala je koje su gramatičke relacije tj. morfosintaktičke

¹ Ovaj je rad financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom *Metaforičke kolokacije – sintagmatske sveze između semantike i pragmatike* (IP-2020-02-6319).

² hrWaC je mrežni korpus koji se sastoji od tekstova preuzetih s internetskih stranica s vršnom domenom Hrvatske, odnosno oznakom „hr”.

konstrukcije produktivne po pitanju metaforičkih kolokacija te time relevantne za izradu inventara metaforičkih kolokacija. Riječ je o kombinacijama pridjev u funkciji kolokatora + imenica u funkciji osnove te glagol u funkciji kolokatora + imenica u funkciji osnove. Osim toga, utvrđen je niz semantičko-pragmatičkih posebnosti bitnih za određivanje metaforičkih kolokacija i izradu njihova inventara te za dobivanje uvida u zakonitosti kolokacijskoga slaganja temeljem uočenih rekurentnih obrazaca. Cilj je ovoga rada pomoću opsežne analize kolokacijskih profila imenice godina utvrditi potrebne metodološke korake u izradi inventara metaforičkih kolokacija u hrvatskome jeziku.

Ključne riječi: *metaforičke kolokacije; korpusno istraživanje; SketchEngine; hrvatski jezik; kolokacijski profili; semantički aspekt; pragmatički aspekt*

1. Uvod

Lingvistička su istraživanja utvrdila da jezičnu uporabu uvelike obilježava formulaičnost, koja se očituje u činjenici da govornik nekoga jezika prilikom tekstne produkcije rabi zadane, uobičajene i frekventne strukture čime ostvaruje tečnu i prirodnu komunikaciju. To je moguće s obzirom na to da su određene jezične strukture leksikalizirane u vidu gotovih obrazaca. U takve se strukture ubrajaju i kolokacije, kao rekurentne i relativno stabilne višerječne sveze koje su čvršći i restriktivniji spoj u odnosu na slobodne sintagme (Petrović 2008: 589). Stabilnost kolokacija ogledava se u tome što je mogućnost zamjene članova mala ili nikakva zbog ograničenoga odabira potencijalnih članova koji s drugim članom kolokacije mogu stajati u sintagmatskome odnosu. Zamjenom jednoga člana nastaje nova kolokacija s posve novim značenjem. Ovakvo se poimanje kolokacije smatra užim³ i temelji se na semantičkim kriterijima, a odražava se na odnos među sastavnicama koji je hijerarhijski: jedna je sastavnica osnova jer je semantički autonomna i kognitivno nadređena, dok je druga sastavnica, kolokator, semantički ovisna o osnovi, odnosno kognitivno podređena te ju pobliže određuje (Hausmann 1984: 401). Značenje se osnove specificira u supojavljanju s kolokatorom zbog čega se i ostvaruje određena kombinacija (Blagus Bartolec 2014: 93).

³ U širem smislu kolokacijom se smatra svaka sveza riječi koja je sintaktički i semantički kompatibilna. U tom je smislu pojam kolokacije usporediv s pojmom kookurencije te se povezivanje riječi u sintagmatsku svezu temelji na kriteriju čestotnosti u supojavljanju (usp. Firth 1957: 10).

Prema dosadašnjim istraživanjima u ulozi osnove najčešće se pojavljuje imenica, dok se uz nju u ulozi kolokatora većinom pojavljuju glagoli i pridjevi, koji imaju potencijal dobivanja sekundarnoga značenja, što rezultira polise mijom (Blank 2001). Tako je, primjerice, imenica *stol* u svezi *postaviti stol* osnova te se njome iskazuje temeljni sadržaj, dok glagol *postaviti* ima funkciju kolokatora (Hausmann 2007: 218). Osim hijerarhijskoga odnosa sastavnica navedeni primjer dobro ilustrira i čestu značajku kolokacije – idiosinkratičnost – što podrazumijeva da je povezivanje dvaju leksema u kolokaciju arbitrarne prirode. Za neizvornoga je govornika stoga gotovo nemoguće predvidjeti koja je kombinacija riječi u drugome jeziku „dopuštena”, odnosno uobičajena, a koja nije prihvatljiva. Upravo pri međujezičnome promatranju to postaje i očitim, jer se, primjerice, sveza *postaviti stol* u drugim jezicima realizira s različitim kolokatorima: njem. *den Tisch decken* ‘pokriti stol’, engl. *set the table* ‘namjestiti stol’, fr. *mettre la table* ‘staviti stol’, tal. *apparecchiare la tavola* ‘pripremiti stol’ itd. Stojić i Košuta (2020: 151–152) pri međujezičnoj usporedbi pobližim semantičkim uvidom u svezu *eingefleischter Junggeselle* i hrvatski ekvivalent *okorjeli neženja* zapažaju kako se značenje u navedenim jezičnim zajednicama izražava različitim slikovitim usporedbama – u hrvatskome s *okorjelosti* u značenju ‘na kojemu se oblikovala kora’, a u njemačkome s utjelovljenjem u značenju ‘duboko usađen u meso’. Iz navedenoga proizlazi da su sveze u oba jezika značenje ustrajnosti u nemijenjanju okolnosti, odnosno saživljenosti osobe koja dugo godina nije ušla u bračnu zajednicu s postojećom situacijom opisane istim semantičkim procesom, a to je metaforizacija. Slično se uočava i u svezi *zabiti gol* u usporedbi s prijevodnim ekvivalentima u drugim jezicima. Tako bi, primjerice, u njemačkome jeziku prijevodni ekvivalent bio *ein Tor schießen* ‘pucati gol’, u engleskome jeziku *to kick a goal* ‘udariti gol’ i u francuskome jeziku *marquer un but* ‘označiti gol’. Uočava se da je kolokator u svim navedenim jezicima također izražen drugom slikom i da se značenje etablira različitim izvanjezičnim usporedbama. Međutim, evidentno je da se usporedbe temelje na istome konceptu, fizičkome susretu lopte i gola. Prikazani primjeri kolokacija u različitim jezicima upućuju na to da se ista izvanjezična stvarnost leksikalizira na različite načine, što na površinskoj razini stvara privid arbitrarosti. No, navedeno sugerira i da je proces stvaranja kolokacije uslijedio prema istome obrascu, tj. izvanjezična stvarnost leksikalizirana je u različitim jezicima uz pomoć mehanizma metaforizacije koja je motivirala značenje. To bi značilo da se kod kolokacija ne radi o arbitrarnoj svezi, već da je metafora pridonijela nastanku sveza među riječima koje predstavljaju sinkronijski rezultat razvoja značenja.

Na činjenicu postojanja kolokacija čija jedna sastavnica iskazuje metaforičnost upućivalo se i u nekim dosadašnjim radovima (Deignan 2005; Philipp 2011; McCarthy i O'Dell 2017; Gouteraux 2017; Dai, Wu i Xu 2019 i dr.). Autori takve sveze nazivaju metaforičkim kolokacijama, no ne nude njihovu jednoznačnu definiciju ili prešutno pretpostavljaju što se pod tim smatra (Patekar 2022). Tek nekolicina autora (Reder 2006; Volungevičienė 2008; Konecny 2010) kolokacije s metaforičkom komponentom shvaća kao podvrstu kolokacija te ih pobliže opisuje. Reder (2006: 161) primjećuje da se sastavnica, koja se u metaforičkoj kolokaciji rabi u prenesenome značenju, u slobodnoj sintagmi rabi u doslovnome značenju. Pitanje doslovnoga i prenesenoga značenja razlučuje kontekst pri čemu se prijenos značenja temelji na odnosu similariteta, što znači da prvo i drugo značenje povezuje zajednički sem (Reder 2002: 174). Volungevičienė (2008: 295) smatra da se metaforičke kolokacije često temelje na mrtvim metaforama, koje se sa sinkronijskoga aspekta više ne percipiraju kao metafore te su u potpunosti leksikalizirane, tj. konvencionalizirane. Konecny (2010: 602) prilikom semantičkoga opisa kolokacija u talijanskome jeziku kod niza kolokacija zapaža dvije vrste semantičkih odnosa koji se temelje na konceptualnoj sličnosti među sastavnicama sveze: 1. na relaciji kontigviteta, odnosno metonimije, na primjer u svezi *plaćati na ruke*, gdje pratimo prijenos unutar istoga izvanjezičnog semantičkog okvira i 2. na relaciji similariteta, odnosno metafore, na primjer *vrijeme leti*, gdje dolazi do povezivanja dvaju koncepata iz različitih izvanjezičnih semantičkih okvira. Autorica na temelju semantičke analize izdvaja četiri stupnja metaforizacije jedne sastavnice kolokacije (Konecny 2010: 608–609), a stupnjeve određuje prema leksikaliziranosti metafore, od potpuno izbljedjele, tako da je izvorni govornik više ne prepoznaje svjesno (npr. u svezi *profondo* ‘duboko’ i *odio* ‘mržnja’), do aktivne metafore, čija povezanost s primarnim značenjem za kompetentne govornike iz sinkronijske perspektive više nije uočljiva (npr. *un numero verde* ‘zeleni broj’ tj. besplatan broj). Potonji primjer autorica određuje kao polufrazem te zaključuje da se preneseno značenje kolokatora ostvaruje tek u kolokaciji, odnosno ovisi o supojavljanju s određenom osnovom, što znači da kolokator u semantičkome pogledu ima funkciju preciznoga određivanja značenja. Posljedično se višeznačnost ne razlučuje samo kroz uporabu u konkretnome kontekstu već je ona činjenica jezičnoga sustava te dio konvencionalnoga znanja (Stojić i Košuta 2021: 88). Iz navedenoga je razvidno da je leksikalizirana metafora pospješila semantičku kohezivnost (međuvisnost) među sastavnicama sveze i transparentnost značenja. Na-

vedeno bi moglo objasniti zašto kolokacije danas percipiramo kao nezamjetljive idiosinkratične jezične pojave (Stojić i Košuta 2020: 153). Pretpostavlja se da bi analiza metaforičkih kolokacija sa semantičkoga i pragmatičkoga aspekta mogla dati nov uvid u procese na kojima se temelji stvaranje kolokacija, ali i nov uvid u zakonitosti selektivnoga kombiniranja kao specifičnoga semantički uvjetovanoga mehanizma prirodnoga jezika. Upravo je to glavni cilj višegodišnjega znanstvenoistraživačkog projekta „Metaforičke kolokacije – sintagmatske sveze između semantike i pragmatike” koji se vodi pri Hrvatskoj zakladi za znanost. S obzirom na to da u hrvatskoj jezikoslovnoj praksi kolokacije s jednom sastavnicom u prenese-nome značenju nisu sustavno opisane ni imenovane, za potrebe navedenoga projekta uveo se termin metaforička kolokacija, a po uzoru na gore spome-nute autore (Reder 2006; Volungevičienė 2008; Konecny 2010). Pritom se ova jezična pojava određuje kao specifična semantička podskupina leksičkih kolokacija⁴ u kojoj se jedna sastavnica rabi u sekundarnome značenju, koje je posljedica leksikalizirane (dakle, ne više spontane, već izbljedjele) metafore.

Bitan preduvjet za ostvarivanje projektnih ciljeva predstavlja izrada inventara metaforičkih kolokacija jer bi njihov reprezentativan popis mogao omogućiti uvid u obrasce kolokacijskoga slaganja. Sama izrada inventara metaforičkih kolokacija složen je i dugotrajan postupak, a temeljita obrada kolokacijskih profila najfrekventnije imenice mogla bi doprinijeti optimiranju postupka izrade inventara metaforičkih kolokacija. Stoga je napravljena detaljna obrada kolokacijskih profila imenice *godina* kao najfrekventnije u korpusu hrvatskoga jezika *hrWaC*, što je čini čestom osnovom u kolokacijama i time relevantnim izvorom podataka. Cilj je temeljem provedene analize zaključiti o učinkovitim metodološkim koracima za izradu inventara metaforičkih kolokacija koji će se moći primijeniti na sve imenice obuhvaćene projektnim istraživanjem.

⁴ Benson (1993: 9-11) razlikuje gramatičke i leksičke kolokacije. Gramatičkim kolokacijama smatra sveze riječi koje se sastoje od autosemantičke riječi (glagola, imenice ili pridjeva) i sinsemantičke riječi (prijedloga), npr. *to be fond of* ‘voljeti’. Leksičke kolokacije sastoje se od dvije autosemantičke riječi (na primjer glagol + imenica, pridjev + imenica, prilog + glagol), kao *to come to an agreement* ‘doći do sporazuma’, *weak tea* ‘blagi čaj’, *affect deeply* ‘jako pogoditi’.

2. Istraživanje metaforičkih kolokacija

Polazišna hipoteza je da bi se analizom metaforičkih kolokacija mogli utvrditi ponavljajući obrasci kolokacijskoga slaganja što bi moglo objasniti ustaljeno udruživanje riječi u kolokaciju. U tu svrhu provodi se opsežno korpusno istraživanje radi utvrđivanja i opisa metaforičkih kolokacija u hrvatskome jeziku koji se pomoću računalnoga alata *SketchEngine*⁵ (Ljubešić i Klubička, 2014) izlučuju iz mrežnoga korpusa *hrWac* koji čine tekstovi s interneta, a sadrži preko 1,2 milijarde riječi. Primjena toga alata omogućuje empirijski pristup autentičnim podacima, a primjenom pristupa *corpus driven approach* (Tognini-Bonelli, 2001: 63)⁶, tj. pristupa vođenoga korpusom, korpus će služiti za potvrdu navedenih hipoteza, koje bi, u slučaju da se potvrde, dovele do novih teorijskih spoznaja vezano za načela kolokacijskoga slaganja i, u konačnici, do teorije o metaforičkim kolokacijama.

U primijenjenim istraživanjima računalnolingvistički pristup dovodi do korpusno-analitičkoga utvrđivanja kookurencija, tj. riječi koje se statistički nadprosječno često supojavljaju u svezi. Automatski pristupi ekstrahiraju informacije o povezanosti na temelju korpusa pomoću mjera leksičke asocijacije. Međutim, uz računalnolingvistički pristup potrebno je uključiti i teorijsko-semantički pristup jer se on temelji na utvrđivanju smislene veze između obiju sastavnica, koja nadilazi samu relaciju supojavljanja. Ovakve semantički međuovisne sastavnice kolokacije mogu se utvrditi manualnim ekstrahiranjem kolokacija, koje je iznimno zahtjevno i dugotrajno. Stoga se uz kombinaciju dvaju pristupa analiza provodi na odabranome uzorku koji čine kolokacije čije su osnove najfrekventnije imenice

⁵ *SketchEngine* je platforma za stvaranje, pretraživanje i analizu tekstualnih korpusa, a svoju je primjenu našla u različitim vrstama obrade prirodnoga jezika za potrebe društvenih i humanističkih disciplina te je jedan od temeljnih računalnih alata u korpusnoj lingvistici. Alat omogućuje pretraživanje velike zbirke tekstova prema složenim i lingvistički motiviranim upitima. Trenutno podržava korpusne na više od 90 jezika, a za hrvatski jezik dostupan je korpus *hrWac* koji je tagiran na dva načina: *hrWac 2.2*, ReLDI, tagiran korištenjem *MULTEXT-East Croatian verzije 5* i *hrWac 2.2* i RFTagger, tagiran verzijom *RFTagger pipeline v1 with the MULTEXT-East v5 Croatian tagset*. Tagiranje (engl. *tagging*) se odnosi na označavanje pojavnica u tekstu, odnosno korpusu (Pojmovnik – Hrvatski mrežni rječnik, <http://ihj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/>, posjet 23. veljače 2022.). Oba korpusa rade s istim tekstovima, no razlika je u tageru, tj. RFTagger rabi noviju vrstu označivača, što ovu verziju čini boljom te je iz toga razloga odabrana za ovo istraživanje.

⁶ Prema autorici korpus može služiti i kao temelj za potvrđivanje neke teorije, pa se takav pristup naziva *corpus based approach* (pristup temeljen na korpusu).

u hrvatskome jeziku i njihovi najučestaliji tipični kolokacijski partneri. Isti su određeni računalnim alatom *SketchEngine* pretraživanjem korpusa hrvatskoga jezika *hrWaC*. S obzirom na to da su se među utvrđenim imenicama pojavile i imenice koje nisu produktivne u kolokacijskome slaganju (npr. vlastita imena i dr.), dodatno je provedeno manualno izlučivanje takvih imenica.⁷ U sljedećem se koraku analiziraju kolokacijski profili utvrđenih imenica te se teorijsko-semantičkim pristupom selektiraju one kolokacije koje iskazuju metaforično značenje. Na taj način nastaje inventar metaforičkih kolokacija. U nastavku se donosi opis postupka obrade kolokacijskih profila najfrekventnije imenice iz korpusa hrvatskoga jezika, a to je leksem *godina*.

3. Opis postupka obrade kolokacijskih profila imenice *godina*

S hrvatskim se korpusom *hrWaC* na platformi *SketchEngine* može raditi primjenom različitih alata, a jedan je od njih *Word sketch*,⁸ koji čine sažeci gramatičkoga i kolokacijskoga ponašanja pojedine riječi, što omogućuje izlučivanje kolokacija kategoriziranih prema gramatičkim relacijama. Gramatička relacija ili *gramrel* odnosi se na jedan stupac u alatu *Word Sketch*. Svaki stupac predstavlja računalne obrasce dobivene tagiranim korpusom odnosno kategoriju koja prikazuje kolokacije iste morfosintaktičke konstrukcije, tj. kombinacije s istim odnosom prema pretraživanoj riječi, npr. subjekti glagola ili modifikatori imenice. Jačina kohezivnosti sastavnica kolokacije izražava se mjerom *logDice*, a učestalost pojave unutar korpusa izražena je mjerom *frequency*⁹. Alat također ima i opciju pronalaska, odnosno prikaza kolokacija prema traženoj pojavnici ili vrsti riječi. Narочito koristan način prikazivanja pojavnica su konkordancije, prikaz traženih po-

⁷ Popis je objavljen na mrežnim stranicama projekta (<https://metakol.uniri.hr/>).

⁸ Navedeni alat (*SketchEngine*, *hrWaC: Croatian corpus from the web*) kolokacije definira kao kombinaciju riječi koje se supojavljaju češće od očekivanog, primjerice, sveza *fatalna pogreška*, koja se sastoji od osnove *pogreška* i kolokatora *fatalna*, pri čemu kohezivnost među sastavnicama može biti različitoga intenziteta. Kao primjer slaboga intenziteta navodi se sveza *nice house*, odnosno *lijepa kuća*, s obzirom na to da se sastavnice *nice* i *house* obje mogu kombinirati s velikim brojem drugih riječi. Primjer je jačega intenziteta *Opera House*, odnosno *operna kuća*, s obzirom na to da je supojavljivanje riječi *opera* s leksemom *kuća* uobičajeno te se ona ne može kombinirati s velikim brojem drugih riječi.

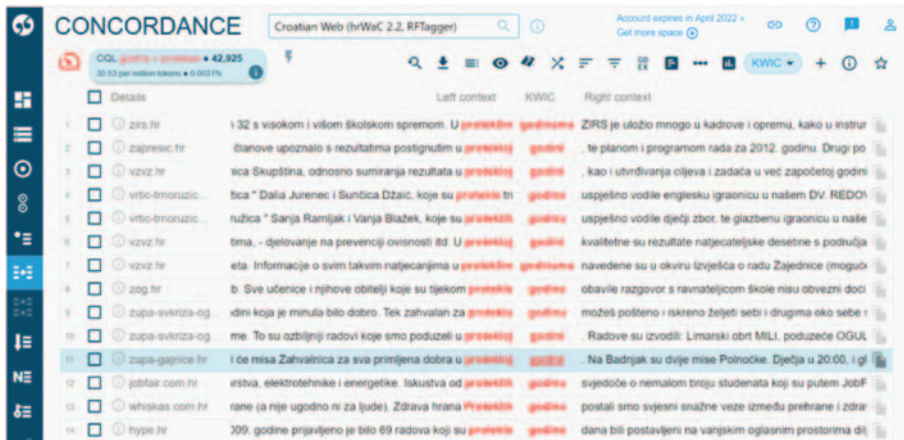
⁹ Učestalost (također apsolutna učestalost) odnosi se na broj pojavljivanja. Ako riječ, fraza, oznaka itd. ima učestalost 10, to znači da je pronađena 10 puta ili postoji 10 puta. To je apsolutna brojka koja se ne izračunava pomoću posebne formule.

javnica s okolnim kotekstom, tj. prikaz pojava u njihovoj tekstnoj okolini određeni broj pozicija lijevo i desno od odabranoga leksema. Za pretraživanu riječ *godina* alat *Word sketch* nudi sveukupno 21 gramatičku relaciju: *kakav?*, *oba_u_genitivu*, *u_genitivu-n*, *a-koga-čega*, *n-koga-čega*, *koga-što*, *particip*, *prijedlog*, *infinitiv*, *koga-čega*, *s_prilogom*, *a-koga-što*, *a-komu-čemu*, *komu-čemu*, *glagol_ispred_prijedloga*, *prijedlog-iza*, *veznik*, *koordinacija*, *imenica_iza_prijedloga*, *biti_kakav?* i *subjekt_od*. S obzirom na to da su u fokusu istraživanja leksičke sveze, izdvajaju se one gramatičke relacije koje izlučuju svezu dvaju autosemantičkih leksema kao relevantne: *kakav?*, *oba_u_genitivu*, *u_genitivu-n*, *n-koga-čega*, *a-koga-čega*, *koga-što*, *subjekt_od*, *particip*, *biti_kakav?*

kakav?			biti_kakav?			subjekt_od		
prošli	161.896	12.0 ...	roditelji	380	10.1 ...	proći	998	9.1 ...
prošla godine			osnovati	235	9.0 ...	je prošla godina		
posljednji	73.483	10.8 ...	uspjeh	166	8.8 ...	protaziti	399	8.8 ...
iduć	52.390	10.6 ...	težak	213	8.8 ...	Godine su protezile		
iskle godine			izborni	91	8.8 ...	proteći	206	8.1 ...
sjedeci	49.389	10.4 ...	izborna je godina			je protekla godina bila		
sjedete godine			protekao	78	8.6 ...	početi	748	8.0 ...
protekao	42.925	10.4 ...	star	156	8.5 ...	provesti	262	7.6 ...
zadnji	53.351	10.4 ...	prošli	52	7.7 ...	započeti	299	7.6 ...
školski	22.740	9.4 ...	sjedeci	58	7.5 ...	trajati	223	7.5 ...
školske godine			potreban	192	7.4 ...	prosti	130	7.4 ...
prethodan	14.739	8.8 ...	potrebne su godine			osvojiti	198	7.2 ...
prethodnih godina			rodan	31	7.3 ...	završiti	234	7.1 ...
pun	15.732	8.7 ...	godina bit rodna			imati	811	7.0 ...
cijel	21.680	8.7 ...	posljednji	46	7.2 ...	donijeti	209	6.9 ...
tijekom cijele godine								
nov	37.559	8.7 ...						
star	15.646	8.4 ...						

Slika 1. Prikaz nekih gramatičkih relacija u alatu *Word sketch* za imenicu *godina*

Kao što pokazuje Slika 1, kod nekih je natuknica na popisu naveden minimalni kontekst, primjerice u gramatičkoj relaciji *kakav?* uz *prošli* navedeno je *prošle godine*. No kod velikoga broja natuknica nema minimalnoga konteksta te je potreban dodatni uvid u primjere u kontekstu, što je moguće biranjem opcije ... (tri točke) nakon podatka o mjeri *logDice* (Slika 2).

Slika 2. Prikaz primjera u kontekstu za natuknicu protekao

Pretraga u kontekstu određene kombinacije riječi daje i statističke podatke o sveukupnome broju pojavljivanja u korpusu, broju pojavljivanja na milijun pojavnica, o postotku zastupljenosti u cijelome korpusu te o veličini korpusa odnosno pojavnica (tokena), što ilustrira Slika 3.

Slika 3. Statistički podaci za kombinaciju godina + protekao

Detaljnou pretragom popisa riječi generiranih alatom *Word sketch* uočene su određene specifičnosti vezane za pojedinu gramatičku relaciju, što se opisuje u nastavku.

Općenito se utvrđuje da alat na popisu određene gramatičke relacije nastoji navesti osnovni oblik neke riječi. Međutim, alat pri tome nije sustavan jer se, primjerice, u gramatičkoj relaciji **kakav?** javljaju različiti oblici poput određenoga i neodređenoga oblika pridjeva, npr. *naredan/naredni* kao zasebne natuknice. Na popisu u ovoj relaciji evidentirani su i primjeri koji jasno upućuju na pogrešan osnovni oblik, npr. *prostao*, a tek uvid u primjere iz konteksta pokazuje da se radi o kolokacijskoj svezi *prošla godina*; ili nejasan oblik *dv* čiji kontekst pokazuje kako se zapravo radi o obliku *dve godine*. Uočene su i pravopisne pogreške, npr. *sljedeća godina* te nestandardnojezične varijante, primjerice, *sledeći* umjesto *sljedeći*, koje su u kolociranju istovjetne standardnojezičnoj varijanti. Na popisu natuknica pojavljuju se i glagoli, kao npr. *osnovati*, *roditi*, *objaviti*, *navršiti* i sl. Uvidom u primjere iz konteksta vidi se da je ponekad riječ o pogrešci računalnoga alata jer se zapravo ne radi o kolokacijskoj svezi, npr. *osnovati* se rabi u kontekstu *nešto osnovati određene godine*, *roditi* se se u kontekstu rabi u primjerima *biti rođen neke godine*, *objaviti* u kontekstu *objavljeno je što određene godine* itd. Glagol s popisa kod nekih primjera vodi i do izvedenih glagolskih oblika u kontekstu kod kojih se utvrđuje pravopisna pogreška. Tako, primjerice, oblik *slijediti* vodi do primjera u kontekstu *sljedeće godine*. Međutim, glagol se kao takav u gramatičkoj relaciji **kakav?** ne može isključiti jer se kod nekih oblika uvidom u primjere iz konteksta utvrđuje da se radi o glagolskome pridjevu trpnom u funkciji kolokatora uz imenicu *godina* kao osnovu, npr. *navršena godina*. Navedena sveza upućuje i na jednu posebnost, a to je da sveza traži i treću sastavnicu, odnosno informaciju o broju godina, pa se kod ovoga primjera radi o tročlanoj kombinaciji riječi koje čine tzv. *tripel-kolokaciju*.¹⁰ Iz primjera konteksta glagola *završiti*, koji je također na popisu u gramatičkoj relaciji **kakav?**, zapaža se da je riječ o glagolskome pridjevu trpnom koji u kolokacijsku svezu ulazi u funkciji kolokatora. Međutim, uvidom u kontekst utvrđuje se kako se među primjerima nalazi samo kombinacija *završena godina*, ali ne i primjeri kombinacije *završna godina* (studija). Potonja je kombinacija navedena na popisu u gramatičkoj relaciji **oba_u_genitivu**, u kojoj je također riječ o kombinaciji pridjeva i imenice iz čega je razvidna

¹⁰ Hausmann (2004: 317) osnovnu binarnu strukturu kolokacije širi na trostruku, koja se sastoji od dviju binarnih kolokacija spojenih u jednu tzv. trostruku strukturu (Tripel-Struktur). Njemačke kolokacije *Kritik an jdm. üben* 'kritizirati koga' i *massive Kritik* 'žestoka/oštra kritika' spojile su se u *massive Kritik an jdm. üben* 'žestoko/oštro kritizirati koga'. Istovjetne primjere možemo pronaći i u hrvatskome jeziku, npr. *dati savjet* i *koristan savjet* spajaju se u *dati koristan savjet*, *steći naviku* i *radna navika* spajaju se u *steći radnu naviku* i sl.

nedosljednost alata *Word sketch* kod svrstavanja natuknice u pojedine gramatičke relacije.

Kod gramatičke relacije **oba_u_genitivu** utvrđeno je veliko preklapanje s podacima navedenim u relaciji kakav? Samo su dvije sveze nove u odnosu na popis riječi u gramatičkoj relaciji kakav? To je već ranije spomenuta sveza *završna godina* te sveza *silne godine*, a obje po svojoj prirodi pokazuju svojstva metaforičkih kolokacija. No s obzirom na to da cilj istraživanja nije utvrditi što veći broj metaforičkih kolokacija, već dobiti što bolji uvid u obrasce stvaranja metaforičkih kolokacija i posljedično razraditi njihovu tipologiju, ova će se gramatička relacija zbog gotovo stopostotnoga preklapanja s gramatičkom relacijom kakav? izostaviti iz daljnje analize.

Nadalje, kod gramatičkih relacija **u_genitivu-n** i **n-koga-čega** radi se o kombinaciji dviju imenica, međutim, pretraživana riječ *godina* u prvoj se relaciji javlja u funkciji kolokatora, a ne osnove, pa se stoga neće dalje razmatrati. U relaciji **n-koga-čega** *godina* je u funkciji osnove, a uvid u ovu gramatičku relaciju pokazuje produktivan obrazac za metaforičke kolokacije, pa će se stoga razmatrati u daljnjoj obradi unatoč određenim nejasnoćama. Tako se, primjerice, i na ovom popisu pojavljuju nejasni oblici poput *tak* (uvidom u kontekst utvrđuje kako je riječ o nastavku *-ak* u kombinaciji *tridesetak godina*), *polo* umjesto *pola* (u kombinaciji *pola godine*), *tisudac* umjesto *tisuću* (u kombinaciji *tisuću godina*), *idudac* umjesto *idući* (u kombinaciji *iduće godine*), *sljedetac* umjesto *sljedeća* (u kombinaciji *sljedeća godina*). Posljednja dva primjera ponovno upućuju na pogrešno svrstavanje gramatičkih relacija. Javlja se i ortografska pogreška kod oblika *pocetak*, gdje nedostaje dijakritički znak. Sve ove pogreške proizlaze iz činjenice da su spomenuti oblici pogrešno rabljeni u korpusnim izvorima. Na popisu se pojavljuju i druge vrste riječi, primjerice, broj (npr. *pet-šest godina*), prilog (npr. *par godina*) i pridjev (npr. *lanjska godina*), koje su već obuhvaćene relacijom kakav?

Analiza kategorije **a-koga-čega** pokazuje da nije relevantna jer se riječ *godina* ne pojavljuje u kolokacijskoj svezi, već kao samostalna riječ unutar rečeničnoga konteksta.

Gramatičku relaciju **koga-što** čine sveze glagola u funkciji kolokatora i imenice *godina* u funkciji osnove. Uvid u popis pokazuje produktivan obrazac za metaforičke kolokacije te time predstavlja relevantnu kategoriju za daljnju obradu unatoč uočenim nedosljednostima. Tako se na popisu nalazi jedan primjer koji ne pripada ovoj relaciji, a to je oblik *protekao* tj. glagolski

prilog radni, a iz primjera u kontekstu razvidno je da se radi o obliku *protekle*, koji je naveden u relaciji kakav? Primjer *stajati* u kontekstu *pred njom stoje godine* pokazuje da se radi o drugoj vrsti kombinacije, a to je leksem *godina* u funkciji subjekta u kombinaciji s glagolom te se također radi o primjeru koji ne pripada ovoj gramatičkoj relaciji. Na popisu se pojavljuju i različiti oblici glagola prema glagolskome vidu što znači da ih u inventarima ne treba navoditi kao zasebne stavke, već kao jednu, npr. *ponoviti/ponavljati godinu*, *završiti/završavati godinu*, *provoditi/provesti godinu*, *početi/započeti godinu* itd.

Gramatička relacija **subjekt_od**, kombinacija imenice kao osnove u funkciji subjekta i glagola, također pokazuje nedosljednosti. Na popisu se javljaju glagoli koje tvore kombinaciju s leksemom *godina* u funkciji objekta u akuzativu (npr. *provesti godine*, *doživjeti godine*) te time predstavljaju relaciju koga-što. Neke relevantne sveze nisu na popisu, već među primjerima u kontekstu, npr. sveze *lijepo godine* i *puste godine*, koje pripadaju relaciji biti kakav? Općenito se u ovoj relaciji uočava da su na popisu često navedeni glagoli koji s imenicom *godina* ne tvore kolokacijsku svezu, što se na primjerima u kontekstu prepoznaje i prema poziciji, odnosno udaljenosti označenih riječi u rečeničnome kontekstu. Ipak, ova gramatička relacija predstavlja produktivan obrazac za metaforičke kolokacije i stoga je relevantna za daljnju analizu.

U gramatičkoj relaciji **particip** na popisu se prikazuju glagoli u infinitivu. Uvidom u kontekst uočava se da je korišten oblik u participu, a u velikoj mjeri se zapravo radi o supojavljanju glagola s popisa s imenicom *godina* u širem rečeničnom kontekstu na što upućuje i udaljena pozicija imenice *godina* od glagola s popisa. Zbog toga većina kombinacija koje alat *Word sketch* nudi u ovoj gramatičkoj relaciji nije relevantna. Ipak, ponuđen je i velik broj kombinacija riječi u kojima je particip zapravo u funkciji pridjeva, no one nisu na popisu gramatičke relacije kakav?, pa stoga gramatička relacija particip ostaje relevantna za daljnju obradu. Također, iz primjera u kontekstu razvidno je da neke strukture čine kombinaciju leksičke kolokacije s gramatičkom komponentom, primjerice, *godina zapamćena*, *zabilježena*, *upamćena kao ...* te time tvore tročlanu strukturu. Za takve će se strukture razmatrati mogućnost svodenja na jednostavniju binarnu strukturu, tj. kombinaciju pridjev + imenica.

Kod gramatičke relacije **biti_kakav?** radi se o obrascu biti kakav + imenica, koji se u većini slučajeva može svesti na gramatičku relaciju kakav?,

što rezultira kombinacijom pridjev + imenica. Stoga je većina primjera iz ove gramatičke relacije podudarna s popisom riječi u relaciji kakav? Uočava se također nedosljednost kod navođenja riječi s obzirom na to da popis sadrži i brojeve i glagole u infinitivu. Detaljniji uvid u primjere u kontekstu pokazuje da se nekoliko glagola s popisa pojavljuje i na popisu u gramatičkoj relaciji particip. Ipak, uočavaju se i posebnosti unutar ove relacije koje su pogodne za analizu sa semantičkoga i pragmatičkoga aspekta i time relevantne za daljnju obradu. Osim toga, pretragom su primjera u kontekstu utvrđene i mnoge druge relevantne leksičke sveze koje nisu obuhvaćene popisom u ovoj gramatičkoj relaciji (npr. *preburne godine*, *prijestupna godina*, *izgubljene godine* i dr.), a ni popisom u gramatičkoj relaciji kakav?, što također upućuje na potrebu obrade relacije *biti_kakav?* u daljnjoj analizi.

Uz navedeno, uočeno je da u svim gramatičkim relacijama računalni alat iz korpusa izlučuje najfrekventnije tipične kombinacije riječi s visokom vjerojatnošću supojavljivanja do određene mjere. Sve ispod te mjere ne navodi se na popisu riječi određene gramatičke relacije, što znači da se neke moguće relevantne sveze neće pojavljivati na popisima koje sustav generira, a to u metodološkome smislu predstavlja svojevrsno ograničenje.¹¹

4. Obrada kolokacijskih profila imenice *godina* sa semantičkoga i pragmatičkoga aspekta

U drugome koraku, nakon utvrđivanja gramatičkih relacija relevantnih za analizu kolokacijskih profila, s popisa je bilo potrebno izlučiti one kombinacije riječi koje čine metaforičku kolokaciju. Kao što je rečeno, na popisu su natuknica u pojedinim gramatičkim relacijama navedene sveze natuknice i pretraživane riječi *godina* (Slika 4).

Kod niza takvih primjera iz kombinacije na popisu moguće je zaključiti kako se radi o metaforičkoj kolokaciji, npr. kod sveza u gramatičkoj relaciji *kakav? tekuće godine*, *ranijih godina*, *srednjih godina* i sl. Uz veliki broj drugih natuknica takve informacije na popisu nema, pa je potrebno proučiti uporabu natuknice u kontekstu. Pritom se uočavaju različite semantičke i pragmatičke posebnosti koje se pokazuju relevantnima za opis kolokacijskih profila te će se iste predstaviti u nastavku.

¹¹ Do sličnih je zaključaka došao i Đurčo (2010: 124) obradom kolokacija u slovačkome jeziku pomoću alata *SketchEngine*.

tekući tekuće godine	6,440	7.7 ...
osnovati	5,608	7.5 ...
prijašnji prijašnjih godina	5,105	7.4 ...
osamdeseti osamdesetih godina	4,701	7.3 ...
roditi	4,326	7.1 ...
kalendarski kalendarske godine	4,076	7.1 ...
sav svih ovih godina	13,444	7.1 ...
ran ranijih godina	3,973	7.0 ...
nepun	3,731	7.0 ...
navršiti	2,983	6.7 ...
dobar	7,197	6.6 ...
srednji srednjih godina	3,325	6.6 ...

Slika 4. Primjer popisa generiranoga računalnim alatom Word sketch za leksem godina.

Primjećuje se da neke sveze s popisa natuknica mogu imati različita značenja ovisno o kontekstu. Tako se, primjerice, sveza *zlatne godine* pojavljuje u trima različitim značenjima: kao naziv filma „Zlatne godine”, u značenju ‘godine umirovljenja’ te ‘kao dobar period života’. Razlike značenja u uporabi mogu se ilustrirati i na primjeru sveze *duga godina*, gdje se uočava i sintaktička posebnost. Naime, ovisno o poziciji sastavnice sveze u kontekstu se manifestira različito značenje. Tako, na primjer, sveza *duge godine* u rečenici *Te duge godine samo su dokaz da sam unatoč navodnoj inteligenciji neka vrsta promašaja*, označava period koji obuhvaća puno godina, a u rečenici *Ova je godina bila duga*, označava period od jedne godine koja se subjektivno percipira duljom nego što ona objektivno jest. Kod navedenih se primjera, dakle, radi o dvjema različitim strukturama koje nose različito značenje te se osnovni oblik u inventaru treba navesti u odnosu na strukturu, tj. *duga + godina* i *biti dug + godina*. I sljedeća se opservacija odnosi na osnovni oblik neke sveze. Naime, u korpusu se u gramatičkoj relaciji

kakav?, koju po prirodi čine pridjevi u kombinaciji s imenicom, nalaze i stupnjevani oblici. Međutim, iz primjera u kontekstu razvidno je da se prilikom stupnjevanja ponekad doista radi samo o različitim gradacijama (na primjer *dobra godina* u značenju ‘uspješna godina’, u *boljim godinama* u značenju ‘uspješnije godine’ i iz *najboljih godina berbe* u značenju ‘najuspješnije godine’), dok se kod sveze u *najboljim godinama*, koja se odnosi na ljudsko biće desemantizira prvo značenje i aktivira novo, preneseno značenje (‘osoba u najboljem (određenom) periodu svojega života’). Kod nekih se sveza kod svih oblika stupnjevanja može uočiti razlika u značenju. Primjeri su iz korpusa kombinacije *ranih godina*, *ranijih godina* i u *najranijim godinama* i *od najranijih godina 20. stoljeća*. Sveza *ranih godina* označava početak, odnosno nešto što se zbilo davno. Oblik komparativa u svezi *ranijih godina* ne označava gradaciju, već se rabi u značenju ‘prijašnji, koji se nije zbio tako davno’. Oblik superlativa *najraniji* u kombinaciji s leksemom *godina* može imati dvojako značenje ovisno o kontekstu u kojemu se sveza pojavljuje, npr. sveza u *najranijim godinama* označava ‘prve godine života’, a sveza *od najranijih godina* označava ‘godine na početku nekoga razdoblja’. Za inventar metaforičkih kolokacija to bi značilo da se u obzir ne može uzeti samo osnovni oblik neke riječi s popisa, već i njezini izvedeni oblici kada pokazuju razliku u značenju.

Pitanje osnovnoga oblika u gramatičkoj relaciji kakav? potrebno je rješavati i u onim slučajevima kod kojih je kao natuknica naveden glagol u infinitivu, a u rečeničnim se kontekstima pojavljuju izvedeni oblici. Takav je slučaj kod natuknice *završiti* jer se u rečenicama u kontekstu pojavljuje oblik *završen*, tj. sveza *završena godina*. Još jednu semantičku posebnost koja je utvrđena uvidom u korpus, a tiče se natuknice *dobar* + *godina* uz obavezan treći element kojim se izražava trajanje nalazimo u svezi *dobre dvije godine*. Natuknica *dobar* u ovoj se svezi pojavljuje u funkciji intenzifikatora u značenju ‘pune dvije godine’ što znači da je u ovoj kombinaciji uočen semantički odmak od primarnoga značenja pridjeva *dobar*.

U korpusu se u gramatičkoj relaciji kakav? pojavljuje i kombinacija *svjetlosni* + *godina*, a iz primjera u kontekstu evidentno je da se značenje ove sveze razlučuje uporabom. Naime, sveza *svjetlosna godina* određena je terminološki u značenju mjerne jedinice za duljinu, a odgovara udaljenosti koju svjetlost prijeđe za godinu dana. Riječ je, dakle, o doslovnome značenju. Međutim, ta se sveza može rabiti i u značenju ‘biti napredan, učinkovit’, npr. *biti svjetlosnu godinu ispred koga/čega*, što znači da se terminološko značenje preslikava na opći jezik pri čemu sveza *svjetlosna godina* poprima metaforičko značenje. Iznijeto ponovno upućuje na potrebu obrade korpu-

sa uz pomoć primjera u kontekstu, a ne samo temeljem popisa natuknica koji generira alat *Word sketch* u pojedinoj gramatičkoj relaciji. Zanimljivo je konstatirati kako neke terminološke kolokacije¹² uporabom mogu poprimiti frazeološka svojstva. Tako, primjerice, sveza *sušna godina* ima terminološko značenje ‘godina koja nema dovoljnu količinu kiše, vlage (o zemlji, klimi)’, pa je riječ o doslovnome značenju, dok u rečenici *U sušnim turističkim godinama Česi su bili jedni od najvjernijih gostiju*, sveza označava ‘nepovoljno razdoblje’, pa bi se sveza mogla odrediti kao polufrazem. Provjerom statusa u Hrvatskom jezičnom portalu¹³ i u Kolokacijskoj bazi hrvatskoga jezika¹⁴ utvrđeno je da sveza nije kategorizirana. Druge sveze takvoga tipa iz korpusa, primjerice *upisati godinu* u značenju ‘izvršiti potrebne formalnosti za upis u godinu studija’ ili *izgubiti godinu* u značenju ‘u sustavu studiranja po školskim godinama (koja se sastoji od semestara) morati ponovno upisati istu godinu kad se ne ispune uvjeti za upis u višu godinu studija’ i sl., u ranije su navedenim izvorima određene kao frazeološke. Uočava se da verifikacija statusa kolokacije općenito predstavlja metodološki problem te se nameće potreba uvođenja jasnoga kriterija za razgraničavanje metaforičke kolokacije od polufrazema, što predstavlja deziderat i izazov u području istraživanja metaforičkih kolokacija. Jasno je određivanje kod sveza u kojima su obje sastavnice desemantizirane, kao, primjerice, sveza *Stara godina*. S obzirom na to da se značenje sveze ne temelji na zbroju značenja pojedinih sastavnica jer se radi o točno određenom danu, a to je 31. prosinca, ova sveza čini frazem.

Uvidom u korpus sa semantičkoga i pragmatičkoga aspekta konstatira se kako se u gramatičkoj relaciji **koga_što** prijenos značenja kod velikoga broja glagola realizira ulaskom u kolokacijsku svezu, dok isti izvan sveze imaju doslovno značenje i mogu se kombinirati s većim brojem drugih leksema; na primjer, *završiti godinu* moguće je kombinirati s pridjevima *školska*, *studijska*, *akademska*, dok glagoli *ponavljati*, *pauzirati*, *upisati*, *izgubiti*, *plaćati*, *pasti godinu* impliciraju isključivo studijsku godinu, pa to nije potrebno eksplicitno navesti. Tako i sveza *dobiti godinu* isključivo implicira godinu za-

¹² Prema Bukovčan (2009: 165) terminološke su kolokacije leksikalizirani dvorječni ili višerječni izraz sa stručnim sadržajem, a karakterizira ih leksička konvencionalnost i leksička valjanost.

¹³ Hrvatski jezični portal <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (posjet 24.2.2022.).

¹⁴ Kolokacijska baza hrvatskoga jezika http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=godina&search_type=basic&page=10 (posjet 24.2.2022.).

tvorske ili uvjetne kazne, *vratiti i nositi (svoje) godine* implicira godine života i sl. To nadalje znači da u navedenim primjerima osnova ima različito značenje koje se razlučuje supojavlivanjem s kolokatorom. Kod takvih se sveza osnovni oblik sastoji od dviju sastavnica, dok je treća implicitno sadržana u samoj kombinaciji te ju u inventaru nije potrebno eksplicitno navoditi. Osim toga uočava se još jedna leksička specifičnost u ovoj relaciji jer se glagol kombinira s kolokacijom imenica + imenica ili pridjev + imenica, na primjer *proglasiti godinu vjere, zaključiti poslovnu godinu, čestitati novu godinu, proslaviti jubilarnu godinu* i sl. Ove se trostruke strukture ne mogu svesti na dvije binarne jer su sve tri sastavnice potrebne za minimalan kontekst. Stoga ih u inventaru treba navesti kao jednu cjelinu. Tročlane strukture uočavaju se i u gramatičkoj relaciji **particip**, npr. *uludo potrošene godine*, no ona se može svesti na dvije binarne metaforičke kolokacije, *uludo potrošeno* i *potrošene godine*, pa ih stoga u inventaru treba navesti kao dvije zasebne sveze.

U gramatičkoj relaciji **subjekt_od** kao čest obrazac metaforizacije zapaža se personifikacija imenice *godina*, kao na primjer u svezama: *godina je donijela, godina (baš) nije krenula povoljno, godina stiže (Nova, školska), godina je (dobro) rodila, godine su me naučile, godine koje su nam pojele budućnost, godine su ostavile traga, godine su uzele maha*. Potonja bi se tri primjera mogla odrediti i kao frazemi s obzirom na to da su sastavnice uz imenicu *godina* u potpunosti idiomatizirane. Uz to, kod potonjih dviju sveza riječ je o tročlanoj konstrukciji koja bi se dala svesti na binarnu koja čini frazem, *ostaviti traga* i *uzeti maha*. Postavlja se pitanje može li se povezivanje nekoga leksema (ovdje *godina* koja predstavlja personifikaciju) u kombinaciji s frazemom smatrati tročlanom metaforičkom kolokacijom, što ponovno upućuje na potrebu razgraničavanja metaforičkih kolokacija od (polu)frazema.

5. Zaključak

Detaljna analiza kolokacijskih profila imenice *godina*, bez obzira na ograničenja koja su utvrđena primjenom računalnoga alata *SketchEngine* tj. alata *Word sketch*, daje dovoljno uvida u jezični materijal za izvođenje zaključaka o potrebnim koracima za izradu inventara metaforičkih kolokacija. Slijedom opisa obrade gramatičkih relacija koje sustav generira zaključuje se da neke gramatičke relacije nisu relevantne za izradu inventara metaforičkih kolokacija s obzirom na to da se radi o gramatičkim kolokacijama ili o svezama riječi koje većinom nisu metaforičke kolokacije ili o kombinacijama riječi koje ne pokazuju posebne obrasce udruživanja riječi u svezu. Stoga

se takve relacije neće razmatrati u postupku izrade inventara metaforičkih kolokacija ostalih imenica s utvrđenoga popisa najfrekventnijih imenica u hrvatskome jeziku. Zaključuje se nadalje kako inicijalni popisi kolokacijskih profila u većini slučajeva iziskuju dodatnu semantičko-pragmatičku obradu uvidom u kontekst pojedinih odrednica koje sustav nudi kao relevantne u kombinaciji s imenicom *godina* što u konačnici omogućuje reduciranje broja prvotno odabranih gramatičkih relacija koje su se smatrale relevantnima. Opsežna obrada kolokacijskih profila imenice *godina* rezultirala je popisom relevantnih gramatičkih relacija prema kojima će se analizirati kolokacijski profili ostalih najfrekventnijih imenica, a to su: *kakav?*, *n-koga-čega*, *koga-što*, *subjekt_od*, *particip* i *biti_kakav?* Kod gramatičkih relacija u kojima je utvrđen veći broj preklapanja uspoređivat će se riječi navedene na popisu kako bi se utvrdila odstupanja, a time i relevantni primjeri.

Rezultati provedene analize pokazuju kako su vrlo produktivne kombinacije pridjev u funkciji kolokatora + imenica u funkciji osnove te glagol u funkciji kolokatora + imenica u funkciji osnove koji se realiziraju kroz šest gramatičkih relacija tj. morfosintaktičkih konstrukcija. Pretpostavlja se da će analiza ovih kombinacija prilikom obrade kolokacijskih profila ostalih najfrekventnijih imenica u hrvatskome jeziku rezultirati reprezentativnim inventarom metaforičkih kolokacija u hrvatskome jeziku. Opis će toga inventara sa semantičkoga i pragmatičkoga aspekta u konačnici dati podlogu za potvrđivanje ili opovrgavanje hipoteza postavljenih istraživanjem metaforičkih kolokacija, tj. odgovor na pitanje počiva li proces udruživanja dviju riječi u kolokacijsku svezu na mehanizmu metaforizacije kao uvriježenome mehanizmu za stvaranje kolokacijskih sveza.

Literatura

- Benson, Morton, Evelyn Benson, Robert F. Ilson (1993²) *The BBI Combinatory Dictionary of English*, John Benjamins, Amsterdam i Philadelphia.
- Blank, Andreas (2001) *Einführung in die lexikalische Semantik für Romanisten*, Niemeyer Tübingen.
- Blagus Bartolec, Goranka (2014) *Riječi i njihovi susjedi. Kolokacijske sveze u hrvatskome jeziku*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Bukovčan, Dragica (2009) „Istovrijednost terminoloških kolokacija – komparativni pristup”, *Jezična politika i jezična stvarnost*, ur. Jagoda Granić, Zagreb, 164–173.

- Cop, Margaret (1991) „Collocations in the bilingual dictionary”, *Wörterbücher, Dictionaries, Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. An International Encyclopedia of Lexicography. Encyclopédie internationale de lexicographie*, ur. Franz Josef Hausmann, Oskar Reichmann, Herbert Ernst Wiegand i Ladislav Zgusta, Berlin i New York, 2775–2778.
- Dai, Yuanjun, Zhiwei Wu, Hai Xu (2019) „The effect of types of dictionary presentation on the retention of metaphorical collocations: Involvement load hypothesis vs. cognitive load theory”, *International Journal of Lexicography*, 32, 4, 411–431.
- Deignan, Alice, Liz Potter (2004) „A corpus study of metaphors and metonyms in English and Italian”, *Journal of Pragmatics*, 36, 1231–1252.
- Đurčo, Peter (2010) „Einsatz von Sketch Engine im Korpus - Vorteile und Mängel”, *Korpora, Web und Datenbanken: computergestützte Methoden in der modernen Phraseologie und Lexikographie = Corpora, web and databases*, 115–125.
- Firth, John Rupert (1957) „Modes of Meaning”, *Papers in Linguistics 1934-1951*, ur. John Rupert Firth, London, 190–215.
- Gouteraux, Pascale (2017) „Lexical complexity: Metaphors and collocations in native, non-native and bilingual speech”, *Language, Learners and Levels: Progression and Variation. Corpora and Language in Use – Proceedings 3*, ur. Pieter de Haan, Sanne van Vuuren i Rina de Vries, Louvain-la-Neuve, 363–384.
- Hausmann, Franz Josef (1984) „Wortschatzlernen ist Kollokationslernen. Zum Lehren und Lernen französischer Wortverbindungen”, *Praxis des neusprachlichen Unterrichts*, 31, 395–406.
- Hausmann, Franz Josef (2004) „Was sind eigentlich Kollokationen?” *Wortverbindungen mehr oder weniger fest*, ur. Kathrin Steyer, Berlin, 309–334.
- Hausmann, Franz Josef (2007) „Die Kollokationen im Rahmen der Phraseologie – Systematische und historische Darstellung”, *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik*, 55, 3, 217–234.
- Hrvatski jezični portal <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>, posjet 24. veljače 2022.
- Kolokacijska baza hrvatskoga jezika http://ihj.hr/kolokacije/search/?q=godina&search_type=basic&page=10, posjet 24. veljače 2022.

- Konecny, Christine (2010) *Kollokationen: Versuch einer semantisch-begrifflichen Annäherung und Klassifizierung anhand italienischer Beispiele*. Martin Meidenbauer Verlagsbuchhandlung, München.
- Ljubešić, Nikola, Filip Klubička (2014) „{bs,hr,sr}WaC – Web corpora of Bosnian, Croatian and Serbian”, *Proceedings of the 9th Web as Corpus Workshop (WaC-9) @ EACL 2014*, Gothenburg, 29–35.
- McCarthy, Michael, Felicity O’Dell (2017) *English Collocations in Use*, Intermediate edition, Cambridge University Press, Cambridge.
- Patekar, Jakob (2022) „What is a metaphorical collocation?”, *Fluminensia*, 34, 1, 31–49.
- Petrović, Bernardina (2008) „Glagoli emocionalnih stanja u kolokacijskim strukturama i leksikografskom opisu”, *Riječki filološki dani* 7, ur. Ines Srdoč-Konestra i Silvana Vranić, Rijeka, 589–599.
- Phillip, Gill (2011) *Colouring Meaning. Collocation and Connotation in Figurative Language*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam i Philadelphia.
- Pojmovnik – Hrvatski mrežni rječnik, <http://ihjj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/>, posjet 23. veljače 2022.
- Reder, Anna (2006) „Kollokationsforschung und Kollokationsdidaktik”, *Linguistik online*, 28, 3, 157–176.
- SketchEngine, <https://app.sketchengine.eu>.
- Stojić, Aneta, Nataša Košuta (2021) „Metaphorische Kollokationen – Einblicke in eine korpusbasierte Studie”, *Linguistica*, 60, 2, 81–91.
- Stojić, Aneta, Nataša Košuta (2020) „Kollokationen – Mehrwortverbindungen mit semantisch-pragmatischem Eigenwert”, *Brücken überbrücken in der Literatur- und Sprachwissenschaft*, ur. Saša Jazbec, Brigita Kacjan i Vlasta Kučić, Hamburg, 143–154.
- Stojić, Aneta, Nataša Košuta (2017) „Kollokationen im mentalen Lexikon der Fremdsprachenlerner”, *Fluminensia*, 29, 2, 27–28.
- Tognini-Bonelli, Erika (2001) *Corpus Linguistics at Work*, John Benjamins, Amsterdam i Philadelphia.
- Volungevičienė, Skaistė (2008) „Metaphorische Kollokation: Zwischen Metapher und Phraseologismus”, *Kalbotyra*, 59, 3, 1392–1517.

SUMMARY

Aneta Stojić, Nataša Košuta

CREATING AN INVENTORY OF METAPHORICAL COLLOCATIONS IN THE CROATIAN LANGUAGE – THE EXAMPLE OF THE NOUN GODINA

The subject of this paper are collocational bonds with one component which has a figurative sense, that is, metaphorical collocations. The initial hypothesis is that their semantic and pragmatic description can contribute to a better understanding of this multi-word combination, the meaning of which is formed through language use. For this purpose, as part of a scientific research project, an inventory of metaphorical collocations will be created using *SketchEngine*. The focus of this paper is to present a detailed procedure for creating an inventory based on the example of one noun – the noun *godina*, which is the most frequent in the *hrWaC* corpus of the Croatian language, which makes it a frequent base in collocations and thus an important source of data. The obtained collocational profiles of this noun are analyzed from the semantic and pragmatic aspect. The analysis provides insights into which grammatical relations, that is morphosyntactic constructions, are productive in terms of metaphorical collocations and creating their inventory: the combination of adjective functioning as a collocate + noun functioning as a base and verb functioning as a collocate + noun functioning as a base. In addition, a number of semantic and pragmatic peculiarities important for determining the metaphorical collocations and creating their inventory as well as for gaining insights into the regularities of collocational bonding based on observed recurrent patterns have been identified. The aim of this paper is to determine the necessary methodological steps in the development of the planned inventory of metaphorical collocations in the Croatian language using an extensive analysis of collocational profiles of the noun *godina*.

Key words: *metaphorical collocations; corpus research; SketchEngine; Croatian language; collocational profiles; semantic aspect; pragmatic aspect*